

ДӘРІСТІК КЕШЕН

Дәрістер курсының мазмұны

№1 Тақырып. Мемлекеттің салықтық қызметі.

Дәріс мақсаты: Мемлекеттің салықтық қызметі туралы негізгі мәселелерді жан-жақты қарастыру.

Негізгі ұғымдар: Салық қызметі, мемлекеттік орган, салық органдары, мемлекеттік бюджет.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Салықтық қызмет мемлекеттің қаржылық қызметінің басымды бағыты ретінде: түсінігі, маңызы, құқықтық негіздері.
2. Мемлекеттің салықтық қызметінің негізгі принциптері, басты міндеттері мен мақсаты, сипаттамасы.
3. Мемлекеттің салықтық қызметінің негізгі бағыттары, әдістері мен тәсілдері және құқықтық нысандары.
4. Салық салу аясындағы уәкілетті мемлекеттік органдар жүйесі.

Салық мемлекетпен бірге пайда болып оның бір белгісі болғандықтан ол әрқашанда қаржылық саясатын жүргізуге міндетті. Сондықтан бұл іс-әрекеттерді жүзеге асыру бір-бірімен тығыз байланысты әр түрлі іс-әрекеттердің үйлескен жүйесімен анықталады. Бұл жүйе мемлекеттің қаржы жүйесін құрайды. Мемлекеттің бюджетінің көзінің ең басым көбі салықтар болғандықтан олардың құқықтық реттелінуінің маңызы өте зор. Салықтар тек қана мемлекеттің қаржы көзі болып табылмайды. Сонымен қатар экономиканың реттеуші құралы болып табылады. Сондықтан салықтық саясатты жүзеге асыру өте күрделі элементтердің үйлесімді біртұтастығы.

Мемлекеттің бюджет жүйесінің аса маңызды құраушы негізі мемлекеттің салықтық құқығының көмегімен мәжбүрлеу арқылы алынатын міндетті төлемдер - салықтар, алымдар, баждар, төлемақылар және т.б., яғни жинақтап айтқанда салықтық түсімдер болып есептелінеді. Салықтар мен бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің экономикалық-құқықтық маңызы олардың төленілуіне байланысты туындайтын қаржылық - экономикалық және құқықтық қатынастарда, яғни салық төлеушілердің мемлекетке салықтық төлемнің затын (сомасын) берулері кезінде салық заңдарымен белгіленген салықтық құқықтық қатынасқа қатысушы мемлекет пен салық төлеушілердің арасында туындайтын қатынастарда жарқын көрініс табады. Салықтар экономикалық және әлеуметтік-саяси қатынастарды өзінің бойында жинақтаушы күрделі әрі қоғам өмірінің көп аспектілі қаржылық-құқықтық құбылысы болып табылады. Сондықтан ол өзіне тән көптеген айрықша белгілерімен ерекшеленеді.

Осы орайда салық:

1. түсім көзі жалпы ұлттық табыстың белгіленген бөлігі болып табылатын төлем;
2. міндетті төлем;

3. жекелей - эквивалентсіз төлем;
- 2 қайтарылмайтын төлем;
5. мемлекет кірісін қалыптастыратын төлем;
6. ұдайы төлем;
7. мәжбүрлі төлем;
8. заң жүзінде белгіленген төлем;
9. құқыққа сай төлем;
10. жүзеге асырылуы кезінде төленетін салық сомасының меншік нысанының әрқашанда мемлекеттік меншік нысанына ауысуымен (өзгертілуімен) көрініс табатын төлем;
11. мөлшері алдын ала айқындалған төлем;
12. қатаң белгіленген мерзімде жүзеге асырылатын төлем;
13. өте тұрақты салықтық міндеттемелер туындататын төлем;
14. белгіленіп, бекітілуі кезінде нақты салық төлеушілердің төлем қабілеттілігі есепке алынатын төлем;
15. ақшаның төлем құралы ретіндегі функциясын (ақшаны- санындағы құнның біржақты қозғалысын) керсететін төлем;
16. жүзеге асырылуы заңи жауапкершілік шараларымен қам- тамасыз етілетін төлем;
17. тек құқықтық нысанда болатын төлем;
18. біржақты-өктем тәртіппен мемлекет белгілеген төлем;
19. жүзеге асырылуы салық төлеушінің заңи міндеті болып табы- латын төлем;
20. жекелей-айқындалған сипаттағы төлем;
21. материалдық-заттай төлем;
22. әрдайым фискальдық нысанда болғандықтан салық әкімшілігін жүргізуге қолайлы әмірлі сипаттағы төлем;

Салықтық қызметті ұйымдастыру мемлекеттік органдардың жүйесімен олардың құзыреттерінің шегімен анықталады. Мемлекеттік органдары: ҚР Парламенті; ҚР Президенті; ҚР Үкіметі; ҚР Қаржы министрлігі; ҚР министрлігі Салық комитеті; ҚР Қаржы министрлігі Салық комитетінің аумақтардағы салық органдары, олардың басқармалары мен бөлімдері; ҚР Кедендік бақылау Агенттігі, оның аумақтардағы органдары; Жергілікті мемлекеттік басқару органдары Мәслихаттар мен әкімдіктер. Осы құзыретті органдар арқылы мемлекет жүргізетін салық саясаты: маңызы, мән-жайы, құқықтық нысандары.

№2 тақырып Салықтың және салық салудың түсінігі

Дәріс мақсаты: Салықтың түсінігі және оның нарық жағдайында мемлекет өмірінде алатын орнына талдау жасау

Негізгі ұғымдар: Салық, салықтың экономикалық категориясы, салықтың құқықтық категориясы, мемлекеттік бюджет, материалдық категория.

Салықтардың пайда болуының және дамуының қоғамдық-экономикалық және саяси мән-жайлары. Салықтың заңи айқындамасы мен өзіне тән айрықша белгілері. Салықтардың қаржылық қатынастар жүйесіндегі рөлі мен маңызы. Салық салудың классикалық принциптері. Өркениетті салық салу жүйесінің негізін қалаушылар – А.Смиттің, Д.Рикардоның, Д.Кейнстің, Н.Тургеневтің, М.Сперанскийдің және т.б. салықтар, салық салу жөнінде жасаған тұжырымдары мен ой-пікірлері. Ежелгі Қазақстандағы және одан кейінгі мемлекеттік даму кезеңдеріндегі әл – Фарабидің, Ш.Уәлихановтың, Ы.Алтынсариннің, А.Құнанбаевтың, А.Байтұрсыновтың, А.Бөкейхановтың, М.Шоқайдың, Т.Рысқұловтың экономикалық және құқықтық ілімдері мен көзқарастары. Салықтардың мемлекет қазынасының негізгі бөлігі – мемлекеттік бюджеттің ең басты әрі мол түсім көзі ретіндегі айрықша маңызы, мемлекеттік - құқықтық сипаты және әлеуметтік – экономикалық рөлі.

Салықтардың құқықтық, экономикалық және материалдық категория ретіндегі мән-жайы. Салықтардың басқа салықтық сипаттағы міндетті төлемдермен алымдармен, баждармен және төлемақылармен салыстарғандағы айырмашылығы, ерекшеліктін белгілері. Салық элементтері.

Салық мемлекет тарапынан біржақты шығарылған заңдардың негізінде, сол заңдарда айқындалған нақтылы мөлшерде және қатаң белгіленген мерзімдерде, Республикалық немесе жергілікті бюджет кірісін қалыптастыру мақсатында салықтық міндеттемелерін орындауға тиісті заңды және жеке тұлғалардан жүйеленген әрі тұрақты түрде уәкілетті мемлекеттік органдар алатын баламасыз, қайтарымысыз, ақшалай (кейде заттай) міндетті төлем болып табылады.

Салықтардың функциялары: маңызы, негізгі түрлері. Салықтардың экономикалық категория ретіндегі өзіне тән қоғамдық бағдарлары: фискальдық, бөлу, реттеу және бақылау – есептеу функциялары. Салықтардың топтастырылуы: оның негіздері, белгілері, топтары, түрлері. Тікелей және жанама салықтар, тұрақты бекітілген және реттеуші салықтар, мемлекеттік және жергілікті деңгейлерде алынатын салықтар, жалпылай және мақсатты салықтар, жүйеленген түрдегі және біржолғы салықтар, үдемелі және шегермелі салықтар, ақшалай және натуралды салықтар. Алымдар, баждар және төлемақылар салық сипатындағы міндетті төлемдер ретінде: өздеріне тән ерекшеліктері, құқықтық негіздері, алыну деңгейлері.

Салық салу салықтарды белгілеу және алу жөніндегі мемлекеттік қызмет ретінде: маңызы, мақсаты, әдістері, принциптері, құқықтық негіздері. Салық салудың заңи және экономикалық принциптері. Салық салудың ұйымдастырылу сипатындағы принциптері. Мемлекеттің салықтық юрисдикциясының шегі.

Мемлекеттің салық жүйесі: түсінігі, экономикалық мән-жайлары мен заңи негіздері, институттары. Салық жүйесінің қалыптастырылу негізінде жатқан принциптер: салық салуға мемлекеттік - қоғамдық мүдделілік, салық салудың айқындылығы, әділеттілік, бір дүркінділік, біркелкілік және т.б. Ұлттық салық жүйесін өркендеп, дамыған елдердің салық жүйелерімен салыстырғандағы айырмашылықтары. Мемлекеттің салықтық, фискальдық саясатының маңызы. Шет елдердің салық жүйелері, олардың ұлттық экономика жүйесіндегі маңызы. Шет елдердің салық жүйелерінің негізгі экономикалық және саяси - құқықтық сипаттамалары.

Корпорация, Салық салу объектісі. Салық субъектісі. Салық базасын анықтау тәртібі. Салық салынатын табыс. Жылдық жиынтық табыс. Тауарларды, жұмыстарды, қызмет көрсетулерді өткізуден түсетін табыс. Міндеттемелерді есептеп шығарудан түсетін табыстар. Күмәнді міндеттемелер бойынша түсетін табыстар

Корпорациялық табыс салығын төлеушілерге Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен мемлекеттік мекемелерді қоспағанда, Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғалары, сондай-ақ Қазақстан Республикасында қызметін [тұрақты мекеме](#) арқылы жүзеге асыратын немесе Қазақстан Республикасындағы көздерден табыс алатын резидент емес заңды тұлғалар (бұдан әрі - салық төлеушілер) жатады.

Салық салу объектілері

- 1) салық салынатын табыс;
- 2) төлем көзінен салық салынатын табыс;

Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент емес заңды тұлғаның таза табысы корпорациялық табыс салығы салынатын объектілер болып табылады.

Резидент заңды тұлғаның жылдық жиынтық табысы салық кезеңі ішінде Қазақстан Республикасы мен одан тыс жерлерден алынуға тиіс (алынған) табыстардан тұрады.

Тауарларды (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өткізуден түскен табыс:

- 1) тауарлар толық немесе ішінара қайтарылған;
- 2) мәміле шарттары өзгерген;
- 3) өткізілген тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін бағалар, өтемдер өзгерген;

4) теңгемен төлеген кезде өткізілген тауарлардың (жұмыстардың, қызмет көрсетулердің) құнындағы айырма алынған жағдайларда түзетілуге тиіс.

Міндеттемелерді есептен шығарудан түсетін табыстарға:

- 1) салық төлеуші таратылған жағдайда тарату балансы бекітілген сәтте кредитор талап етпеген міндеттемелерді қоса алғанда, салық төлеушінің міндеттемелерін оның кредиторының есептен шығаруы;

2) осы Кодекске сәйкес күмәнді деп танылған міндеттемелерді қоспағанда, Қазақстан Республикасының заң актілерінде белгіленген талап қою мерзімінің өтуіне байланысты міндеттемелерді есептен шығару;

3) сот шешімі бойынша міндеттемелерді есептен шығару жатады.

Корпорациялық табыс салығы салық кезеңі үшін Салық Кодексінде белгіленген ставканы осы Кодекске сәйкес ауыстырылатын залалдар сомасына азайтылған салық салынатын табысқа осы Кодекске сәйкес жүргізілген түзетулерді ескере отырып қолдану жолымен есептеп шығарылады.

Салық төлеушілер корпорациялық табыс салығын төлеуді өзінің тұрып жатқан жері бойынша жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент емес заңды тұлғалар корпорациялық табыс салығын төлеуді тұрақты мекеме орналасқан жер бойынша жүзеге асырады.

Салық төлеушілер корпорациялық табыс салығы бойынша аванстық төлемдерді бюджетке Салық Кодекстің [136-бабында](#) белгіленген салық кезеңі ішінде, осы Кодекстің [126-бабына](#) сәйкес анықталған мөлшерде ағымдағы айдың 20-сынан кешіктірмей ай сайын төлеп тұруға міндетті.

Салық төлеуші салық кезеңінің қорытындысы бойынша корпорациялық табыс салығы бойынша түпкілікті есеп айырысуды (төлемді) декларация тапсыру үшін белгіленген мерзімнен кейін он жұмыс күнінен кешіктірмей жүзеге асырады.

Салық Кодексіне сәйкес айқындалатын салық салу объектілері бар жеке тұлғалар жеке табыс салығын төлеушілер (салық төлеушілер) болып табылады.

Резидент емес жеке тұлғаларға салық салу ерекшеліктері

Резидент емес жеке тұлғалар Салық Кодексында белгіленген жағдайларды қоспағанда, жеке табыс салығы бойынша салықты есептеп, төлейді және жеке табыс салығы бойынша салық декларациясын табыс етеді.

Салық салу объектілері

Жеке табыс салығы салынатын объектілер мыналар:

- 1) төлем көзінен салық салынатын табыстар;
- 2) төлем көзінен салық салынбайтын табыстар.

Салық төлеушінің төлем көзінен салық салынатын табыстарына:

- 1) қызметкердің табысы;
- 2) біржолғы төлемдерден алынған табыс;
- 3) жинақтаушы зейнетақы қорларынан берілетін зейнетақы төлемдері;
- 4) дивидендтер, [сыйақылар](#), [ұтыстар](#) түріндегі табыс;
- 5) стипендиялар;
- 6) жинақтаушы сақтандыру шарттары бойынша табысы жатады.

Қызметкердің жұмыс беруші есептеген, Салық Кодекста көзделген салық шегерімдері сомасына азайтылған табыстары төлем көзінен салық салынатын табысы болып табылады.

Жұмыс беруші материалдық, әлеуметтік игіліктер немесе өзге де материалдық пайда түрінде берген табыстарды қоса алғанда, жұмыс беруші

төлейтін ақшалай немесе заттай нысандағы кез келген табыстар қызметкердің табыстарына жатады.

Қосылған құн салығы тауарларды (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өндіру және олардың айналысы процесінде қосылған, оларды өткізу бойынша салық салынатын айналым құнының бір бөлігін бюджетке аударуды, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағындағы тауарлар импорты кезіндегі аударымды білдіреді. Салық салынатын айналым бойынша бюджетке төленуге тиісті қосылған құн салығы сатылған тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін есептелген қосылған құн салығының сомасы мен алынған тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін төленуге тиісті қосылған құн салығының сомасы арасындағы айырма ретінде айқындалады.

Салық салу объектілері

- 1) салық салынатын айналым;
- 2) салық салынатын импорт қосылған құн салығын салу объектілері болып табылады.

Төлеушілер:

қосылған құн салығы бойынша есепке тұрған мынадай тұлғалар:
жеке кәсіпкерлер;
мемлекеттік мекемелерді қоспағанда, заңды тұлғалар;
қызметін Қазақстан Республикасында тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент еместер;

заңды тұлғаның осы қосылған құн салығын дербес төлеушілер ретінде танылған құрылымдық бөлімшелері қосылған құн салығын төлеушілер болып табылады.

Тауарлар импорты кезінде қосылған құн салығын төлеушілер Қазақстан Республикасының кеден [зандарына](#) сәйкес осы тауарларды Қазақстан Республикасының аумағына импорттайтын тұлғалар болып табылады.

Қазақстан Республикасының аумағында өндірілген және Қазақстан Республикасының аумағына импортталатын тауарларға, сондай-ақ тізбесі заңи анықталған қызмет түрлеріне акциз салынады.

Төлеушілер:

- 1) Қазақстан Республикасының аумағында акцизделетін тауарлар шығаратын;

- 2) акцизделген тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік аумағына импорттайтын;

- 3) Қазақстан Республикасының аумағында бензинді (авиациялық бензинді қоспағанда) және дизель отынын көтерме, бөлшек саудада өткізуді жүзеге асыратын;

- 4) егер Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес бұрын Қазақстан Республикасының аумағында аталған тауарлар бойынша акциз төленбесе, конкурстық массаны, тәркіленген, иесі жоқ акцизделетін тауарларды, сондай-ақ мұрагерлік құқығы бойынша мемлекетке өткен және Қазақстан Республикасының аумағында мемлекет меншігіне өтеусіз берілген акцизделетін тауарларды өткізуді жүзеге асыратын;

5) Қазақстан Республикасының аумағында қызметтің акцизделетін түрлерін жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар акциз төлеушілер болып табылады.

резидент емес заңды тұлғалар және олардың құрылымдық бөлімшелері де акциз төлеушілер болып табылады.

Әлеуметтік салық төлеушілері:

1) бюджетпен есеп айырысуды біржолғы талон негізінде жүзеге асыратындарды қоспағанда, жеке кәсіпкерлер;

2) жеке нотариустар, адвокаттар;

3) Қазақстан Республикасының резиденті - заңды тұлғалар;

4) Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекемелер, филиалдар мен өкілдіктер арқылы жүзеге асыратын резидент еместер әлеуметтік салық төлеушілер болып табылады.

Резидент заңды тұлғаның шешімі бойынша оның құрылымдық бөлімшелері әлеуметтік салық төлеушілер ретінде қарастырылуы мүмкін.

№3 Тақырып Салықтың құқықтық құрылымының элементтері

Дәріс мақсаты: Салықтың құқықтық құрылымындағы элементтерінің мәнін ашып көрсету

Негізгі ұғымдар: Резидент, резидент емес, жеке тұлға, заңды тұлға, салық имунитеті, жеңілдіктер.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1 салық субъектісі

2. салық объектісі

3. салық масштабы, салық салу бірлігі, салық базасы

4. салық салу тәртібі

5. салық салу мерзімі,

6. салық жеңілдіктер

Салықтың құқықтық құрылымының элементтері теориясының түсінігі және маңызы. Салық субъектісі және салық төлеуші. Резиденттердің және резидент еместердің салықтық мәртебесі. Салық салудың пәні және объектісі, өзара байланысы және ерекшеліктері. Салықтың көлемі және салық базасы, салық базасының есептеу тәсілдері. Салық нормасы, салық бірлігі, салық ставкасы. Салық салудың тәсілдері: теңдей, пропорционалды, прогрессивті, регрессивті.

Салықтың белгілері: мемлекеттің кірісі, міндетті төлем, құқыққа сай төлем, заңды төлем, мәжбүрлі төлем, қайтарымсыз төлем, ақысыз баламасыз төлем, салықтық-құқықтық міндеттемелер туындататын төлем, мөлшері айқындалған төлем, меншік нысанын өзгертетін төлем, мемлекет тарапынан бекітілген төлем, құқықтық нысанда болатын төлем, ақша нысанындағы төлем, заңи жауапкершілік шаралармен қамтамасыз етілген төлем.

Салық бұл ішкі элементтері бар күрделі құрылым.

Оларға:

- салықтың құқытық негізі (салықты төлеу міндетті неден туындайды);
- салық субъектісі (салықтарды кім төлейді);
- Салық объектісі (салықты не үшін төлейді);
- Салық нормасы (салық қандай көлемде төленеді);
- Салық төлеу тәртібі (салық қалай төленеді).

Жалпы авторлардың көпшілігі салық элементтерін екі топқа топтастырады:

Негізгі- яғни оларсыз салық механизмі мүлдем өмір сүре алмайтындары (салық төлеушілер, салық объектісі, салық ставкасы);

Қосымша – салықтық механизмінің ерекшеліктерін ашып көрсететіндер, яғни, салық салудағы жеңілдіктер, салықты есептеудің ерекшеліктері, салықтардың түсу көзін анықтау (бюджет немесе өзге де қор), салықты аударудың мерзімі немесе кезеңі.

Жеке жеке тоқталып кеттік. Субъект бұл салықты төлейтін тұлға. Сонымен қатар салық төлеу қатынасына қатысушы тұлғалар.

Салық объектісі – бұл салық неге байланысты салынса, сол. Худяков пен Карагусова салық барлығына салынады деп есептейді. Яғни ол сатушы мен сатып алушыдан, тауарлармен қызмет түрлерінен, компаниялар мен өндірушілерден, табыс көзі мен шығын көзінен алынуы мүмкін. Құқықтық тұрғыда салық объектісі- бұл салықтық міндеттеменің туындауына негіз болатын құқықтық факиті.

Салық объектісімен салық салу пәні өте тығыз. Салық пәні салық объектісінің заттай көрінісі. Мысалы көлік салығының объектісі көлік құралына ие болу қфактісі қарастырылса салық салу пәнін сол көліктің өзі құрайды.

Салық салу нормасы – салықтық төлемнің мөлшерін (размер) анықтатын салық салу көлемі. Яғни,

Салық салу бірлігі – яғни салық салу базасын анықтауға мүмкіндік беретін өлшем, Мысалы, автокөлік салығы көліктің қозғаушышының күштілігіне байланысты, жер салығында салық салу бірлігін жердің 1 га қарастырылады. Яғни оның нарықтық құны.

Салық салу ставкасы – салық салу бірлігіне қатысты салық көлемі. Яғни мысалы табыс салығында 10 пайыз десек әркімде салық сомасы әртүрлі. Себебі еңбек ақысының көлемі әртүрлі.

Салық салу әдісі- салық базасының өсуіне қарай салық ставкасын қолдану тәртібі қарастырылады. Негізгі әдістер ретінде тендей салық салу әдісі, пропорционалды салық салу әдісі, прогрессивті және регрессивті әдістер қарастырылады.

Салықтардың жіктелінуі: түсетін бюджет көзіне байланысты: республикалық және жергілікті; көздеріне байланысты: тікелей және жанама; мерзіміне байланысты: бірреттік, ай сайын, квартал және жылдық. Мөлшеріне байланысты: пайыздық, нақты.

Салық элементтері: салу көзі, мөлшері, мерзімі, салық төлеуші, салық салу ставкасы.

№4 Тақырып Салықтық құқық құқықтық құрылым ретінде: жалпы сипаттамасы

Дәріс мақсаты: Салықтық құқықты құқықтық құрыл ретінде тани отырып оған жалпы сипаттама беру

Негізгі ұғымдар: Құқық, салық құқығы, құрылым, салық ерекшелігі, салық заңы, салық нормасы.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Салықтық құқықтың құқықтық реттеу пәні: түсінігі, маңызы, сипаттамасы.
2. Салықтық құқық: түсінігі, маңызы, атқаратын айрықша рөлі.
3. Салықтық құқықтың құқықтық реттеу әдістері: түрлері, ерекшеліктері, сипаттамасы.
4. Салықтық құқықтың жүйесі және дерек көздері

Салық құқығы құқық жүйесінде алатын орны зор. Басқа құқық салалары сияқты салық құқықтың өзіне тән пәні, оқыту тәсілі және жүйесі бар.

Салық құқығы құқық жүйесінде алатын орны зор. Басқа құқық салалары сияқты салық құқықтың өзіне тән пәні, оқыту тәсілі және жүйесі бар.

Салық құқығының пәні салықтық нормаларымен реттелінетін салықты және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді белгілеу, енгізу және есептеу мен төлеу тәртібі жөніндегі билік қатынастарын, сондай-ақ мемлекет пен салық төлеуші арасындағы салық міндеттемелерін орындауға байланысты қатынастар.

Реттеу әдісі біржақты өктем императивті тәсілдер арқылы жүзеге асады. Салық құқығы дегеніміз салықтық қатынастарды реттейтін нормалардың жиынтығы. Бұл нормалардың жиынтығы салықтық заңдарды құрайды.

Салық құқығының пәні салықтық нормаларымен реттелінетін салықты және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді белгілеу, енгізу және есептеу мен төлеу тәртібі жөніндегі билік қатынастарын, сондай-ақ мемлекет пен салық төлеуші арасындағы салық міндеттемелерін орындауға байланысты қатынастар.

Салық құқығының реттеу пәнін құрайтын салықтық қатынастарды материалдық және ұйымдастырушылық салық қатынастары деп қарастырады.

Материалдық салықтық құқық қатынастарға келесі белгілер тәне:

- Бұл қатынастар мемлекеттің өмір сүруімен байланысты және оның қаржылық қызметінен туындайды;
- Бұл қатынастар мүліктік сипатта көрінеді;
- Материалдық салықтық қатынастар салық құқығының бір жақты қозғалысын білдіреді;
- Материалдық мүліктік қатынастар қайта бөлу сипатына ие;

- Материалдық салықтық қатынастар ұзақ мерзімді және тұрақты сипатқа ие;
- Материалдық қатынастар жеке анықтылық сипатқа ие.

Ұйымдастырушылық қатынастар бұл салық құрылымын қалыптастыру, салық қызметінің процедураларын белгілеп, қолданумен байланысты туындайды. Яғни бұл қатынастар мемлекеттік аппарат ішінде қалыптасады.

Реттеу әдісі біржақты өктем императивті тәсілдер арқылы жүзеге асады. Салық құқығы дегеніміз салықтық қатынастарды реттейтін нормалардың жиынтығы. Бұл нормалардың жиынтығы салықтық заңдарды құрайды.

Қазақстан Республикасының салық заңдары Салық Кодекстен, сондай-ақ қабылдануы Салық Кодексте көзделген нормативтік құқықтық актілерден тұрады.

Салық Кодекс пен Қазақстан Республикасының басқа да заң актілерінің арасында қайшылықтар болған кезде, салық салу мақсатында осы Кодекстің нормалары қолданылады. Осы Кодексте көзделген жағдайларды қоспағанда, салық қатынастарын реттейтін нормаларды салықтық емес заңдарға енгізуге тыйым салынады.

Егер Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шартпен осы Кодекстегіден өзге ережелер белгіленсе, аталған шарттың ережелері қолданылады.

№5 Тақырып Салықтық құқықтық нормалар және салықтық құқықтық қатынастар.

Дәріс мақсаты: Салықтық құқықтық нормаларға және салықтық құқықтық қатынастарға талдау жасау

Негізгі ұғымдар: салық құқығы, салықтық норма, салық қатынастары, салық заңы.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Салықтық құқықтық нормалар қаржылық құқықтық нормалардың айрықша түрі ретінде: түсінігі, маңызы, сипаттамасы.
2. Салықтық құқықтық қатынастар: түсінігі, түрлері, өзіне тән белгілері.
3. Салықтық құқықтық қатынастар: мән-жайы, объектілері және субъектілері.
4. Салықтық құқықтық қатынастардағы заңи фактілер: маңызы, функциялары, сипаттамасы.

Салықтық құқықтық нормалар мемлекеттің салық қызметінің барысында туындайтын қоғамдық қатынастарға қатысушылардың жүріп тұру қағидаларын белгілейтін құқытық нормалар. Салықтық құқықтық нормалар өзінің маңызына байланысты материалдық және ұйымдастырушы болып бөлінеді. Ұйыдастырушылық салықтық құқықтық қатынастар - салықты және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді белгілеу, енгізу және есептеу мен төлеу тәртібі жөніндегі билік қатынастар. Материалдық салықтық құқықтық қатынастар - мемлекет пен салық төлеуші арасындағы салық міндеттемелерін орындауға байланысты қатынастар.

Салықтық құқықтық қатынастардың пайда болуы салықтық міндеттемелерінің туындауна байланысты. Мемлекеттік органдар өз құзыреті шегінде мемлекеттің салықтық қызметін жүзеге асыруына септігін тигізеді. Қалыптасқан дәстүр бойынша салықтық құқықтық қатынастарды қарастырмастан бұрын жалпы құқықтық қатынастардың ұғымы мен мәнін айқындауымыз қажет. Әдетте құқықтық қатынастар мемлекеттің мәжбүрлеу күшімен қамтамасыз етілген және қатысушылардың субъективтік заңи құқықтары мен міндеттерінің болуымен сипатталатын, сондай-ақ құқықтық нормалар негізінде тиісті тұлғалардың арасында пайда болатын жекелеген қоғамдық байланыстар деп түсіндіріледі. Құқықтық қатынастардың келесі белгісі, осы тараптардың (тұлғалардың) арасындағы байланыс мемлекеттің мәжбүрлеу күшімен корғалады. Қандай болмасын тұлға субъективтік заңи құқықтар мен міндеттерге ие болған кезден бастап, бірден мемлекетке қатысты ерекше жағдайға тап болады. Былайша айтқан-да мемлекет субъективтік (өкілеттілік берілген) құқық иесінің іс- әрекетін қолдайды, кепілдендіреді және орындайтын міндеттерінің жүзеге асырылуын қамтамасыз етеді. Құқықтық қатынастардың тағы бір маңызды белгісі заңды (заңи) фактілерге байланысты құқықтар мен міндеттерді нақтыландырудан тұрады. Құқықтық қатынастың құндылығы ол құқықтық нысанмен ресімделген шынайы қоғамдық қатынастарды нақтылы көрсетеді. Заңи фактілерге қарамастан құқықтық реттеу бар жерде жалпыға бірдей құқықтар немесе жалпыға бірдей міндеттер жөнінде сөз қозғалады. Дегенмен заң нормалары әрбір құқық субъектісіне тікелей арналады (бағытталады). Құқықтық реттеу әрқашанда нақты құқықтар мен міндеттердің болуын қалайды, ал құқықтар мен міндеттердің көлемі мен мазмұны және белгілену мүмкіндігі заңи фактілерге байланысты (тәуелді) болады. Құқықтық нормадағы тәртіптің жалпы ауқымы жүзеге асырылатын нақты жағдайларға байланысты тұлғалар бойынша және өкілеттілік құрамында нақтыландырылады.

№6 Тақырып Салықтық міндеттеме.

Дәріс мақсаты: Салықтық міндеттемесін жан-жақты талдау

Негізгі ұғымдар: Салықтық міндеттеме, салық базасы, салық кезеңі, салық ставкалары.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Салықтық міндеттемелер түсінігі, нысаны, құрамы, туындау негіздері.
2. Салықтық міндеттемелерді орындау тәсілдері, тәртібі және ерекшеліктері.
3. Салықтық міндеттемелерді орындаудың айрықша жағдайлары.
4. Салықтық міндеттемелердің тиісінше орындалуын қамтамасыз ету тәсілдері мен құқықтық негіздері.

Салық төлеушінің салық заңдарына сәйкес мемлекет алдында туындаған міндеттемесі салық міндеттемесі деп танылады, оған сәйкес салық төлеуші салық органына тіркеу есебіне тұруға, салық салу объектілері мен салық салуға байланысты объектілерді айқындауға, салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді есептеуге, салық есептілігін жасауға, оны белгіленген мерзімде табыс етуге, салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеуге міндетті.

Мемлекет салық қызметі органы арқылы салық төлеушіден - оның салық міндеттемелерін толық көлемінде орындауын талап етуге, ал олар орындалмаған немесе тиісінше орындалмаған жағдайда оларды қамтамасыз ету жөніндегі тәсілдерді және Салық Кодексінде көзделген тәртіппен мәжбүрлеп орындату шараларын қолдануға құқылы.

Егер осы Кодексте өзгеше белгіленбесе, салық төлеуші салық міндеттемесін орындауды дербес жүзеге асырады.

Салық төлеуші салық міндеттемесін орындау үшін мынадай іс-әрекеттер жасайды:

- 1) салық органына тіркеу есебіне тұрады;
- 2) салық салу объектілері мен салық салуға байланысты объектілердің есебін жүргізеді;
- 3) салық салу объектілері мен салық салуға байланысты объектілерді, салық базалары мен салық ставкаларын негізге ала отырып, бюджетке төленуге тиісті салық және басқа да міндетті төлемдер сомасын есептейді;
- 4) салық есептілігін жасайды және оны белгіленген тәртіппен және мерзімдерде салық қызметі органдарына табыс етеді;
- 5) салық заңдарында белгіленген тәртіппен және мерзімдерде салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің есептеп шығарылған және есептелген сомаларын, сондай-ақ салық міндеттемесі орындалмаған жағдайларда, салық өсімпұлдары мен айыппұлдарын төлейді.

Салық төлеуші салық міндеттемесін осы Кодексте белгіленген тәртіппен және мерзімдерде орындауы тиіс.

Салық төлеуші салық міндеттемесін мерзімінен бұрын орындауға құқылы.

Салық төлеушінің қолма-қол ақшасыз төлеу нысанында орындалатын салық міндеттемесі банктен немесе банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымнан салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер сомасына төлем тапсырмасы акцептін алған күннен бастап немесе салық төлеуші төлемді банкоматтар немесе өзге де электронды құрылғылар арқылы жүзеге асырған күннен бастап , ал қолма-қол ақша нысанында - салық төлеуші аталған соманы банкке немесе уәкілетті органға төлеген кезден бастап орындалды деп есептеледі.

Салық төлеушінің салық агенті орындайтын салық төлеу жөніндегі салық міндеттемесі оны ұстап қалған күннен бастап орындалды деп есептеледі.

№7 Тақырып Салық салу саласындағы мемлекеттік басқару.

Дәріс мақсаты: Салық салу саласындағы мемлекеттік басқаруды жан-жақты талдау.

Негізгі ұғымдар: мемлекеттік басқару, салық саласын басқару, комитет, салық органдары.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

- 1.Қазақстан Республикасы Президентінің құзыреттері;
- 2.Қазақстан Республикасы Парламентінің салық салу аясындағы құзыреттері;
- 3.Қазақстан Республикасы Үкіметінің салық салу аясындағы құзыреттері;
- 4.Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің фискальдық саясатты жүзеге асыру жөніндегі өкілеттіліктері;

5.Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Салық комитетінің мемлекеттің бас салық органы ретіндегі құзыреттері

Салық салу саласындағы мемлекеттік басқарудың құқықтық негіздері жалпы бөлімнің институты ретінде: маңызы, ерекшеліктері. Салық салу саласындағы мемлекеттік басқару түсінігі, маңызы, міндеттері, мақсаты, принциптері, басқару элементтері. Мемлекеттік салықтық басқарудың мемлекеттік басқарушылық қызметпен салыстырғандағы айрықша сипаты. Салық салу саласындағы мемлекеттік басқарудың ғылыми тұжырымдалған негіздері.

Салық салу саласындағы басқаруды жүзеге асыратын уәкілетті органдар (мемлекеттің салықтық құрылымы) және олардың құқықтық мәртебелері. Қазақстан Республикасы Президентінің құзыреттері; Қазақстан Республикасы Парламентінің салық салу аясындағы құзыреттері; Қазақстан Республикасы Үкіметінің салық салу аясындағы құзыреттері; Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің фискальдық саясатты жүзеге асыру жөніндегі өкілеттіліктері; Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Салық комитетінің мемлекеттің бас салық органы ретіндегі құзыреттері және оның аумақтардағы салық комитеттерінің салықтық өкілеттіліктері; жергілікті мемлекеттік басқару органдары-Мәслихаттар мен Әкімдіктердің өз әкімшілік-аумақтық құрылымдары шегіндегі салық салуға байланысты өкілеттіліктері.

Мемлекеттің басты фискальдық органы - Қаржы министрлігі Салық комитетінің салық салу саласындағы функциялары, құзыреттері және басқарушы ретіндегі айрықша қызметі. Мемлекеттік салық әкімшілігін жүргізу мемлекеттік басқарудың жарқын көрінісі ретінде: маңызы, экономикалық және құқықтық мән-жайы, нысандары, түрлері. Салықтық тіркеу есебіне алу. Салықтық бақылау. Салықтық тексерулер. Салықтық реттеу тәсілдері. Тиісті құжаттарды алып қою. Ақпараттар. Бухгалтерлік және статистикалық есептемелер. Салық механизмі. Фискальдық мониторинг салық салу саласындағы мемлекеттік басқаруды ұтымдыландыру құралы. Мемлекеттің салық жүйесі басқарушы және басқарылушы жүйе ретінде.

№8 Тақырып Мемлекеттік салықтық бақылау.

Дәріс мақсаты: Мемлекеттік салықтық бақылауға талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: бақылау, мемлекеттік бақылау, салық тексеру, салық салу объектілері мен салық салуға байланысты объектілерді есепке алу

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Мемлекеттік салықтық реттеудің құқықтық негіздері ретінде: маңызы, ерекшеліктері.
2. Салықтық бақылау мемлекеттік қаржылық бақылаудың айрықша түрі ретінде: маңызы, субъектілері, нысандары, топтастырылуына байланысты түрлері, әдіс-тәсілдері.

3. Фискальдық мониторинг мемлекеттік салықтық бақылау аясының институты ретінде: мақсат-маңызы, түрлері, тәсілдері, құқықтық негіздері.

Мемлекеттік салықтық бақылаудың құқықтық негіздері жалпы бөлімнің институты ретінде: маңызы, ерекшеліктері. Салықтық бақылау – мемлекеттік бақылаудың арнайы түрі қаржылық бақылаудың бір түрі ретінде: түсінігі, қағидаттары, элементтері. Салықтық бақылаудың қағидаттары: заңдылық және негізділік; шапшаңдылық және пәрменділік; жоспарлылық және мерзімділік; жариялылық. Салықтық бақылауды тікелей жүзеге асыратын орган - ҚР Қаржы министрлігінің Салық комитеті мен оның аумақтардағы салық органдары. ҚР Қаржы министрлігінің өз өкілеттіліктері шегінде салықтық бақылау жүргізуі.

тауарлардың түрлерін таңбалау және акциздік постыларды белгілеу; мемлекет меншігіне айналдырылған мүлікті есепке алу, бағалау және сату тәртібін сақтауды тексеру; уәкілетті органдарға бақылау жасау ауқымы ретінде..

Салықтық тексеру, оның түсінігі, түрлері және жүргізілу тәртібі. Қаржылық тексеру. Рейдтік тексеру. Хронометраждық тексеру. Камералдық бақылау жасау, мониторинг жүргізу және фискальдық жады бар бақылау-кассалық машиналарын қолдануды тексеру ерекшеліктері мен нәтижелері. Мемлекеттік салықтық бақылау мемлекеттік бюджеттің фискальдық мүдделерін қамтамасыз етудің және мемлекеттік қаржылардың мәселелерін шешудің басты тәсілі.

№9 Тақырып Салық түрлері. Корпорациялық табыс салығы

Дәріс мақсаты: Корпорациялық табыс салығына талдау жасау және оның мәнін ашу

Негізгі ұғымдар: Корпорация, Салық салу объектісі. Салық субъектісі. Салық базасын анықтау тәртібі. Салық салынатын табыс. Жылдық жиынтық табыс. Тауарларды, жұмыстарды, қызмет көрсетулерді өткізуден түсетін табыс. Міндеттемелерді есептеп шығарудан түсетін табыстар. Күмәнді міндеттемелер бойынша түсетін табыстар

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Корпорациялық табыс салығының түсінігі.

2. Корпорациялық табыс салығы сомасын есептеп шығару
3. Төлем көзінен ұсталатын салық.

Корпорациялық табыс салығын төлеушілерге Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен мемлекеттік мекемелерді қоспағанда, Қазақстан Республикасының резидент заңды тұлғалары, сондай-ақ Қазақстан Республикасында қызметін [тұрақты мекеме](#) арқылы жүзеге асыратын немесе Қазақстан Республикасындағы көздерден табыс алатын резидент емес заңды тұлғалар (бұдан әрі - салық төлеушілер) жатады.

Салық салу объектілері

- 1) салық салынатын табыс;
- 2) төлем көзінен салық салынатын табыс;

Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент емес заңды тұлғаның таза табысы корпорациялық табыс салығы салынатын объектілер болып табылады.

Резидент заңды тұлғаның жылдық жиынтық табысы салық кезеңі ішінде Қазақстан Республикасы мен одан тыс жерлерден алынуға тиіс (алынған) табыстардан тұрады.

Тауарларды (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өткізуден түскен табыс:

- 1) тауарлар толық немесе ішінара қайтарылған;
- 2) мәміле шарттары өзгерген;
- 3) өткізілген тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін бағалар, өтемдер өзгерген;
- 4) теңгемен төлеген кезде өткізілген тауарлардың (жұмыстардың, қызмет көрсетулердің) құнындағы айырма алынған жағдайларда түзетілуге тиіс.

Міндеттемелерді есептен шығарудан түсетін табыстарға:

- 1) салық төлеуші таратылған жағдайда тарату балансы бекітілген сәтте кредитор талап етпеген міндеттемелерді қоса алғанда, салық төлеушінің міндеттемелерін оның кредиторының есептен шығаруы;
- 2) осы Кодекске сәйкес күмәнді деп танылған міндеттемелерді қоспағанда, Қазақстан Республикасының заң актілерінде белгіленген талап қою мерзімінің өтуіне байланысты міндеттемелерді есептен шығару;
- 3) сот шешімі бойынша міндеттемелерді есептен шығару жатады.

Корпорациялық табыс салығы салық кезеңі үшін Салық Кодексінде белгіленген ставканы осы Кодекске сәйкес ауыстырылатын залалдар сомасына азайтылған салық салынатын табысқа осы Кодекске сәйкес жүргізілген түзетулерді ескере отырып қолдану жолымен есептеп шығарылады.

Салық төлеушілер корпорациялық табыс салығын төлеуді өзінің тұрып жатқан жері бойынша жүзеге асырады.

Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент емес заңды тұлғалар корпорациялық табыс салығын төлеуді тұрақты мекеме орналасқан жер бойынша жүзеге асырады.

Салық төлеушілер корпорациялық табыс салығы бойынша аванстық төлемдерді бюджетке Салық Кодекстің [136-бабында](#) белгіленген салық

кезеңі ішінде, осы Кодекстің [126-бабына](#) сәйкес анықталған мөлшерде ағымдағы айдың 20-сынан кешіктірмей ай сайын төлеп тұруға міндетті.

Салық төлеуші салық кезеңінің қорытындысы бойынша корпорациялық табыс салығы бойынша түпкілікті есеп айырысуды (төлемді) декларация тапсыру үшін белгіленген мерзімнен кейін он жұмыс күнінен кешіктірмей жүзеге асырады.

№10 Тақырып Жеке табыс салығы

Дәріс мақсаты: Жеке табыс салығын жан – жақты қарастыру

Негізгі ұғымдар: Табыс, дивидендтер, сыйақылар, ұтыстар.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Жеке табыс салығының түсінігі
2. төлем көзінен салық салынатын табыстар
3. төлем көзінен салық салынбайтын табыстар
4. Жеке табыс салығы бойынша декларация

Салық Кодексіне сәйкес айқындалатын салық салу объектілері бар жеке тұлғалар жеке табыс салығын төлеушілер (салық төлеушілер) болып табылады.

Резидент емес жеке тұлғаларға салық салу ерекшеліктері

Резидент емес жеке тұлғалар Салық Кодексында белгіленген жағдайларды қоспағанда, жеке табыс салығы бойынша салықты есептеп, төлейді және жеке табыс салығы бойынша салық декларациясын табыс етеді.

Салық салу объектілері

Жеке табыс салығы салынатын объектілер мыналар:

- 1) төлем көзінен салық салынатын табыстар;
- 2) төлем көзінен салық салынбайтын табыстар.

Салық төлеушінің төлем көзінен салық салынатын табыстарына:

- 1) қызметкердің табысы;
- 2) біржолғы төлемдерден алынған табыс;
- 3) жинақтаушы зейнетақы қорларынан берілетін зейнетақы төлемдері;
- 4) дивидендтер, [сыйақылар](#), [ұтыстар](#) түріндегі табыс;
- 5) стипендиялар;
- 6) жинақтаушы сақтандыру шарттары бойынша табысы жатады.

Қызметкердің жұмыс беруші есептеген, Салық Кодекста көзделген салық шегерімдері сомасына азайтылған табыстары төлем көзінен салық салынатын табысы болып табылады.

Жұмыс беруші материалдық, әлеуметтік игіліктер немесе өзге де материалдық пайда түрінде берген табыстарды қоса алғанда, жұмыс беруші төлейтін ақшалай немесе заттай нысандағы кез келген табыстар қызметкердің табыстарына жатады.

№11 Тақырып Жанама салық салу: Қосылған құн салығы. Акциздер. Жер қойнауын пайдаланушыларының салықтары. Әлеуметтік салық.
Дәріс мақсаты: Жанама салықты сипаттай отырып, оған жан жақты талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: Қосылған құн салығы. Акциздер. Жер қойнауын пайдаланушыларының салықтары. Әлеуметтік салық

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Жанама салықтың түсінігі

2. Қосылған құн салығы.
3. Акциздер.
4. Жер қойнауын пайдаланушыларының салықтары.
5. Әлеуметтік салық

Қосылған құн салығы тауарларды (жұмыстарды, қызмет көрсетулерді) өндіру және олардың айналысы процесінде қосылған, оларды өткізу бойынша салық салынатын айналым құнының бір бөлігін бюджетке аударуды, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағындағы тауарлар импорты кезіндегі аударымды білдіреді. Салық салынатын айналым бойынша бюджетке төленуге тиісті қосылған құн салығы сатылған тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін есептелген қосылған құн салығының сомасы мен алынған тауарлар (жұмыстар, қызмет көрсетулер) үшін төленуге тиісті қосылған құн салығының сомасы арасындағы айырма ретінде айқындалады.

Салық салу объектілері

- 1) салық салынатын айналым;
- 2) салық салынатын импорт қосылған құн салығын салу объектілері болып табылады.

Төлеушілер:

қосылған құн салығы бойынша есепке тұрған мынадай тұлғалар:
жеке кәсіпкерлер;
мемлекеттік мекемелерді қоспағанда, заңды тұлғалар;
қызметін Қазақстан Республикасында тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын резидент еместер;

заңды тұлғаның осы қосылған құн салығын дербес төлеушілер ретінде танылған құрылымдық бөлімшелері қосылған құн салығын төлеушілер болып табылады.

Тауарлар импорты кезінде қосылған құн салығын төлеушілер Қазақстан Республикасының кеден [заңдарына](#) сәйкес осы тауарларды Қазақстан Республикасының аумағына импорттайтын тұлғалар болып табылады.

Қазақстан Республикасының аумағында өндірілген және Қазақстан Республикасының аумағына импортталатын тауарларға, сондай-ақ тізбесі заңи анықталған қызмет түрлеріне акциз салынады.

Төлеушілер:

- 1) Қазақстан Республикасының аумағында акцизделетін тауарлар шығаратын;
- 2) акцизделген тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік аумағына импорттайтын;
- 3) Қазақстан Республикасының аумағында бензинді (авиациялық бензинді қоспағанда) және дизель отынын көтерме, бөлшек саудада өткізуді жүзеге асыратын;

4) егер Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес бұрын Қазақстан Республикасының аумағында аталған тауарлар бойынша акциз төленбесе, конкурстық массаны, тәркіленген, иесі жоқ акцизделетін тауарларды, сондай-

ақ мұрагерлік құқығы бойынша мемлекетке өткен және Қазақстан Республикасының аумағында мемлекет меншігіне өтеусіз берілген акцизделетін тауарларды өткізуді жүзеге асыратын;

5) Қазақстан Республикасының аумағында қызметтің акцизделетін түрлерін жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар акциз төлеушілер болып табылады.

резидент емес заңды тұлғалар және олардың құрылымдық бөлімшелері де акциз төлеушілер болып табылады.

Әлеуметтік салық төлеушілері:

1) бюджетпен есеп айырысуды біржолғы талон негізінде жүзеге асыратындарды қоспағанда, жеке кәсіпкерлер;

2) жеке нотариустар, адвокаттар;

3) Қазақстан Республикасының резиденті - заңды тұлғалар;

4) Қазақстан Республикасында қызметін тұрақты мекемелер, филиалдар мен өкілдіктер арқылы жүзеге асыратын резидент еместер әлеуметтік салық төлеушілер болып табылады.

Резидент заңды тұлғаның шешімі бойынша оның құрылымдық бөлімшелері әлеуметтік салық төлеушілер ретінде қарастырылуы мүмкін

№12 Тақырып. Жер салығы. Мүлік салығы. Көлік құралдары салығы.

Дәріс мақсаты: Жер салығына. Мүлік салығына. Көлік құралдары салығына талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: Ауыл шаруашылығы, жер учаскелері, ерекше қорғалатын табиғи аумақтар, автокөліктер, жеке тұлғаның мүлкі

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Жер салығына.
2. Мүлік салығына.
3. Көлік құралдары салығына

Жер салығының түсінігі. Салық төлеушілері. Салық салу объектісі.

Мүлік салығы. Заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлерге салынатын мүлік салығы: салық төлеушілері, салық салу объектісі, салық ставкалары, есептеу мен төлеу тәртібі, салық есептілігі, салық кезеңі.

Жеке тұлғалардың мүлік салығы: салық төлеушілері, салық салу объектісі, салық ставкалары, есептеу мен төлеу тәртібі, салық есептілігі, салық кезеңі.

Көлік құралдары салығы. Көлік құралдарына салынатын салық: салық төлеушілері, салық салу объектісі, салық ставкалары, есептеу мен төлеу тәртібі, салық есептілігі, салық кезеңі.

Жер салығының төлеушілері:

- 1) жеке меншік құқығындағы;
- 2) тұрақты жер пайдалану құқығындағы;
- 3) бастапқы өтеусіз уақытша жер пайдалану құқығындағы салық салу объектілері бар жеке және заңды тұлғалар жер салығын төлеушілер болып табылады.

Заңды тұлғаның шешімі бойынша оның құрылымдық бөлімшелері жер салығын төлеушілер ретінде қарастырылады.

Салық салу объектісі

Жер учаскесі (жер учаскесіне ортақ үлестік меншік кезінде - жер үлесі) салық салу объектісі болып табылады.

Мыналар салық салу объектісі болып табылмайды:

- 1) елді мекендердің ортақ пайдалануындағы жер учаскелері.

Алаңдар, көшелер, өткелдер, жолдар, жағалаулар, парктер, скверлер, бульварлар, су қоймалары, жағажайлар, зираттар және халықтың мұқтаждарын қанағаттандыруға арналған өзге де объектілер (су құбырлары, жылу құбырлары, электр беру желілері, тазарту құрылыстары, күл-қоқыс құбырлары, жылу трассалары және басқа да ортақ пайдаланылатын инженерлік жүйелер) алып жатқан және соларға арналған жерлер елді мекендердің ортақ пайдалануындағы жерлерге жатады.

- 2) ортақ пайдаланудағы мемлекеттік автомобиль жолдары желісі алып жатқан жер учаскелері.

Ортақ пайдаланудағы кесіп берілген белдеудегі мемлекеттік автомобиль жолдары желісі алып жатқан жерлерге жер алаптары, көлік жүріп өтетін тарамдар, жол салымдары, жасанды құрылыстар, жол бойындағы резервтер мен өзге де жол қызметін көрсету жөніндегі құрылыстар, жол қызметінің қызметтік және тұрғын үй-жайлары, қардан қорғау екіпелері мен жасыл желектер орналасқан жерлер жатады.

- 3) Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі бойынша консервацияланған объектілер орналасқан жер учаскелері.

- 4) инвестициялық жобаны іске асыру үшін иемденіп алынған және пайдаланылатын жер учаскелері.

- 5) жалға берілетін үйлерді күтіп-ұстау үшін сатып алынған жер учаскелері.

Көлік құралдары салығының төлеушілер

Егер заңда өзгеше көрсетілмесе, меншік құқығында салық салу объектілері бар жеке тұлғалар және меншік, шаруашылық жүргізу немесе оралымды басқару құқығында салық салу объектілері бар заңды тұлғалар, олардың құрылымдық бөлімшелері көлік құралдары салығын төлеушілер болып табылады.

Лизинг алушы қаржы лизингі шарты бойынша берілген (алынған) салық салу объектілері бойынша көлік құралдары салығын төлеуші болып табылады.

Мыналар:

1) Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейтін көлік құралдарына қажеттілік нормативтері шегінде бірыңғай жер салығын төлеушілер;

1-1) меншікті ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіруде пайдаланылатын мамандандырылған ауыл шаруашылығы техникасы бойынша бірыңғай жер салығын төлеушілерді қоса алғанда, ауыл шаруашылығы өнімдерін өндірушілер. Аталған мамандандырылған ауыл шаруашылығы техникасының тізбесін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді;

2) мемлекеттік мекемелер;

3) салық салу объектісі болып табылатын бір автокөлік құралы бойынша - Ұлы Отан соғысына қатысушылар және соларға теңестірілетін адамдар;

4) салық салу объектісі болып табылатын бір автокөлік құралы бойынша - меншігінде мотоколяскалары мен автомобильдері бар мүгедектер;

5) салық салу объектісі болып табылатын бір автокөлік құралы бойынша - Кеңес Одағының Батырлары мен Социалистік Еңбек Ерлері, "Халық қаһарманы" атағын алған, үш дәрежелі Даңқ орденімен және "Отан" орденімен наградталған адамдар, "Ардақты ана" атағын алған, "Алтын алқа", "Күміс алқа" алқаларымен наградталған көп балалы аналар;

6) ауыл шаруашылық құралымынан шығу нәтижесінде пай ретінде алынған, пайдаланған мерзімі жеті жылдан асқан жүк автомобильдері бойынша жеке тұлғалар көлік құралдары салығын төлеушілер болып табылмайды.

Салық салу объектілері

Қазақстан Республикасында мемлекеттік тіркеуге жататын және (немесе) есепте тұрған көлік құралдары, тіркемелерді қоспағанда, салық салу объектілері болып табылады.

Мыналар:

1) жүк көтергіштігі 40 тонна және одан асатын карьерлік автосамосвалдар;

2) мамандандырылған медициналық көлік құралдары салық салу объектілері болып табылмайды.

№13 Тақырып Тіркегені үшін, лицензиялық және басқа да алымдар.

Дәріс мақсаты: Заңды тұлғаны тіркегені үшін мемлекеттік алымдарға талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: алым төлеушілері, алымды есептеу, төлеу және төленген сомаларды қайтару тәртібі

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Заңды тұлғаны тіркегені үшін мемлекеттік алым
2. Жеке кәсіпкерлерді мемлекеттік тіркегені үшін алым
3. Жылжымайтын мүлікті мемлекеттік тіркегені үшін алым

Заңды тұлғаны тіркегені үшін мемлекеттік алым: алым төлеушілері, алымды есептеу, төлеу және төленген сомаларды қайтару тәртібі.

Жеке кәсіпкерлерді мемлекеттік тіркегені үшін алым: алым төлеушілері, алымды есептеу, төлеу және төленген сомаларды қайтару тәртібі.

Жылжымайтын мүлікке және онымен жасалынатын мәмілелерге құқықтарды мемлекеттік тіркегені үшін алым: алым төлеушілері, алымды есептеу, төлеу және төленген сомаларды қайтару тәртібі.

Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркегені және филиалдар мен өкілдіктерді есептік тіркегені үшін алым заңды тұлғаларды және олардың филиалдары мен өкілдіктерін құру мен қызметін тоқтатуды мемлекеттік (есептік) тіркеу, оларды қайта тіркеу, сондай-ақ олардың мемлекеттік (есептік) тіркеу туралы куәліктің дубликатын алуы кезінде алынады.

Алым төлеушілер

Қазақстан Республикасының [заң актісіне](#) сәйкес тіркелуге тиіс жеке және заңды тұлғалар, сондай-ақ филиалдар мен өкілдіктер алым төлеушілер болып табылады.

Жеке кәсіпкерлерді мемлекеттік тіркегені үшін алым жеке кәсіпкерлер ретінде Қазақстан Республикасының аумағында заңды тұлға құрмай кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын жеке тұлғаларды мемлекеттік тіркеу кезінде, сондай-ақ олар мемлекеттік тіркеуді куәландыратын құжаттың дубликатын алған кезде алынады.

Алым төлеушілер

Қазақстан Республикасының [заң актісіне](#) сәйкес тіркелуге тиіс жеке тұлғалар алым төлеушілер болып табылады.

Шаруа (фермер) қожалықтары, I, II және III топтағы мүгедектер, сондай-ақ Қазақстан Республикасының азаматтығын алғанға дейін заңды тұлға құрмай кәсіпкерлік қызметпен шұғылданатын оралмандар алым төлеушілер болып табылмайды.

Жылжымайтын мүлікке және онымен жасалатын мәмілелерге құқықтарды мемлекеттік тіркегені үшін алымжылжымайтын мүлікке және онымен жасалатын мәмілелерге құқықтарды мемлекеттік тіркеу кезінде, сондай-ақ мемлекеттік тіркеуді куәландыратын құжаттың дубликатын алған кезде алынады.

2. Тіркеуді Қазақстан Республикасының [заң актісінде](#) белгіленген тәртіппен және жағдайларда уәкілетті орган жүзеге асырады.

Алым төлеушілер

Қазақстан Республикасының [заң актісіне](#) сәйкес тіркелуге тиіс, жылжымайтын мүлікпен іс-қимылды жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар алым төлеушілер болып табылады.

- 1) Ұлы Отан соғысына қатысушылар және оларға теңестірілген адамдар;
- 2) I және II топтағы мүгедектер;
- 3) бөлек тұрып жатқан зейнеткерлер;
- 4) Қазақстан Республикасының азаматтығын алғанға дейін оралмандар;

5) кадрларды даярлаумен және оқытумен шұғылданатын шағын кәсіпкерлік субъектілері мемлекеттік тіркелген кезден бастап үш жыл ішінде;

6) Қазақстан Республикасының мүлікті жария етуге байланысты рақымшылық жасау туралы заңнамалық актісіне сәйкес, жылжымайтын мүлікті жария еткен азаматтар алым төлеушілер болып табылмайды.

Тіркеуді Қазақстан Республикасының заң [актісінде](#) белгіленген тәртіппен және жағдайларда уәкілетті орган (бұдан әрі - тіркеуші орган) жүзеге асырады.

№14 Тақырып Пайдалану үшін төлемдер. Мемлекеттік баж.

Дәріс мақсаты: Пайдалану үшін төлемдерге. Мемлекеттік баждарға талдау жасау.

Негізгі ұғымдар: Төлемдер, баждар

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. төлемақылар
2. мемлекеттік баждар

Жер учаскелерін пайдаланғаны үшін төлемақы: төлеушілері, төлемақы ставкалары, есептеу мен төлеу тәртібі, салық кезеңі, салық есептілігі.

Жер үсті көздерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін төлемақы: төлеушілері, салық салу объектілері, төлемақы ставкалары, есептеу мен төлеу тәртібі, салық кезеңі, салық есептілігі.

Мемлекеттік баж. Кеден төлемдері.

Мемлекеттің жер учаскелерін өтемін төлеп (жалға) уақытша жер пайдалануға бергені үшін жер учаскелерін пайдалану төлемақысы алынады.

Жер учаскелерін өтемін төлеп уақытша жер пайдалануға беру тәртібі Қазақстан Республикасының заң актісімен белгіленеді.

Жер қатынастары жөніндегі уәкілетті органдар, ал арнайы экономикалық аймақтар аумағында жергілікті атқарушы органдар немесе арнайы экономикалық аймақтардың әкімшіліктері тоқсан сайын, есепті тоқсаннан кейінгі айдың 15-інен кешіктірмей өзінің орналасқан жері бойынша салық органына уәкілетті мемлекеттік орган белгілеген нысан бойынша мәліметтер табыс етеді.

Төлеушілер

Жер учаскесін өтемін төлеп уақытша жер пайдалануға алған жеке және заңды тұлғалар төлемақы төлеушілер болып табылады.

Төлемақы ставкалары Қазақстан Республикасының жер [заңдарына](#) сәйкес белгіленеді.

Жер үсті көздерінің су ресурстарын пайдаланғаны үшін төлемақы (бұдан әрі - төлемақы) жер үсті көздерінен суды ала отырып немесе оны алмай, арнаулы су пайдаланудың барлық түрлері үшін алынады.

Арнаулы су пайдалану су қорын пайдалану және қорғау саласындағы уәкілетті орган беретін рұқсат беру құжаты негізінде жүзеге асырылады.

Су пайдаланудың арнаулы түрлері Қазақстан Республикасының су [заңдарымен](#) белгіленеді.

Су қорын пайдалану және қорғау саласындағы өңірлік уәкілетті органдар есепті тоқсаннан кейінгі екінші айдың 1-інен кешіктірмей уәкілетті органның облыстар, Астана және Алматы қалалары бойынша аумақтық салық бөлімшелеріне уәкілетті орган белгілеген нысан бойынша мәліметтер береді.

Төлеушілер

Құрылыстарды, техникалық құралдарды немесе құрылғыларды қолдана отырып, жер үсті көздерінің су ресурстарын пайдалануды жүзеге асырушы жеке және заңды тұлғалар төлемақыны төлеушілер болып табылады.

Мемлекеттік баж - уәкілдік берілген мемлекеттік органдардың немесе лауазымды адамдардың заңдық мәні бар іс-қимылдар жасағаны үшін және (немесе) құжаттарды бергені үшін алынатын міндетті төлем.

Төлеушілер

Заңдық мәні бар іс-қимылдар жасау және (немесе) құжаттар беру жөнінде мемлекет уәкілдік берген органдарға немесе лауазымды адамдарға өтініш жасайтын жеке және заңды тұлғалар мемлекеттік баж төлеушілер болып табылады.

Кеден ісін жүзеге асыру кезінде Қазақстан Республикасының кеден органдары Қазақстан Республикасының [кеден заңдарында](#) белгіленген кеден төлемдерін алады.

Кеден төлемдері бойынша төлеушілер, есептеулердің, төлеудің, қайтарып берудің және кеден төлемдерін өндіріп алудың тәртібі, сондай-ақ жеңілдіктер Қазақстан Республикасының кеден заңдарымен анықталады.

Кеден төлемдерінің ставкаларын Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

№15 Тақырып Салық салу саласындағы мемлекеттік мәжбүрлеу және құқықтық жауапкершілік.

Дәріс мақсаты: Салық салу саласындағы мемлекеттік мәжбүрлеу және құқықтық жауапкершілікті жан-жақты талқылау.

Негізгі ұғымдар: мемлекеттік мәжбүрлеу, салық заңдарын бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілік, салық заңдарын бұзғаны үшін қылмыстық жауапкершілік.

Қарастырылатын негізгі сұрақтар мен қысқаша мазмұны:

1. Салық салу аясындағы мемлекеттік мәжбүрлеудің түсінігі
2. Салық салу аясында қолданылатын мемлекеттік мәжбүрлеу шаралары
3. Салықтық міндеттемелерді мәжбүрлеп орындату

Салықтық заңдар ауқымындағы мемлекеттің салық салу аясы. Мемлекеттік мәжбүрлеу салық салу аясының мызғымас атрибуты ретінде. Басымды бағыттары: салықтық заңдардың қатаң сақталуын қамтамасыз ету, материалдық салықтық-құқықтық қатынастарды қорғау.

Салықтық құқық бұзушылық үшін заңи жауапкершілік мемлекеттік мәжбүрлеудің өзекті элементі ретінде. Салық салу аясындағы заңи жауапкершіліктің мемлекеттік мәжбүрлеу сипаты.

Салық заңдарын бұзғандығы үшін жауапкершіліктің түрлері.

Салық заңдарын бұзғаны үшін азаматтық – құқықтық жауапкершілік.

Салық заңдарын бұзғаны үшін әкімшілік – құқықтық жауапкершілік.

Салық заңдарын бұзғаны үшін қылмыстық – құқықтық жауапкершілік.